

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

PL. ÚS 23/98

Ústavný súd Slovenskej republiky v pléne zloženom z predsedu JUDr. Milana Čiča a zo sudcov JUDr. Júliusa Černáka, JUDr. Ľubomíra Dobríka, JUDr. Jána Drgonca, JUDr. Jána Klučku, JUDr. Viery Mrázovej, JUDr. Štefana Ogurčáka, JUDr. Richarda Rapanta a JUDr. Tibora Šafárika na verejnom zasadnutí 1. júla 1999 prerokoval návrh skupiny poslancov Národnej rady Slovenskej republiky, bez prítomnosti ich zástupcu, proti Národnej rade Slovenskej republiky, bez prítomnosti jej zástupcu, na začatie konania podľa čl. 125 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky o vyslovenie nesúladu § 8 ods. 1, § 11 ods. 5, § 13 a § 33 zákona č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku v znení neskorších predpisov, § 15 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 180/1995 Z.z. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom v znení neskorších predpisov a § 42a ods. 1 a 2 zákona Slovenskej národnej rady č. 330/1991 Zb. o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva, pozemkových úradoch, pozemkovom fonde a o pozemkových spoločenstvách v znení neskorších predpisov s Ústavou Slovenskej republiky a 1. júla 1999 takto

r o z h o d o l :

Návrhu skupiny poslancov Národnej rady Slovenskej republiky na vyslovenie nesúladu označených ustanovení zákona č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku v znení neskorších predpisov, zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 180/1995 Z.z. o niektorých opatreniach

na usporiadanie vlastníctva k pozemkom v znení neskorších predpisov a zákona Slovenskej národnej rady č. 330/1991 Zb. o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva, pozemkových úradoch, pozemkovom fonde a o pozemkových spoločenstvách v znení neskorších predpisov s čl. 1, čl. 12 ods. 1, čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bol 23. júla 1998 doručený návrh skupiny 38 poslancov Národnej rady Slovenskej republiky (ďalej len „navrhovateľ“), ktorým navrhli, aby ústavný súd začal konanie podľa čl. 125 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky o súlade právnych predpisov. Navrhovateľ v návrhu namietal nesúlady § 8 ods. 1, § 11 ods. 5, § 13 a § 33 zákona č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku v znení neskorších predpisov, § 15 ods. 1 a 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 180/1995 Z.z. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom v znení neskorších predpisov a § 42a ods. 1 a 2 zákona Slovenskej národnej rady č. 330/1991 Zb. o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva, pozemkových úradoch, pozemkovom fonde a o pozemkových spoločenstvách v znení neskorších predpisov.

Ústavný súd návrh navrhovateľa predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí pléna 25. augusta 1998 a po zistení, že spĺňa všetky náležitosti návrhu ustanovené v § 20 ods. 1 a v § 37 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z.z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov a že nie sú dôvody na jeho odmietnutie podľa § 25 ods. 2 tohto zákona, ho prijal na ďalšie konanie.

Navrhovateľ v návrhu okrem iného uviedol, že:

„1. Ustanovenie § 8 odseku 1 zákona č. 229/1991 Zb. v znení neskorších predpisov je podľa názoru navrhovateľov v rozpore s článkom 1 a článkom 46 odseky

1 a 2 Ústavy, pretože stanovuje lehotu, po uplynutí ktorej je vlastníkovi nehnuteľnosti, ktorá sa dostala do vlastníctva fyzickej osoby v rozpore s vtedy platnými predpismi alebo na základe protiprávneho zvýhodnenia, odopreté domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde. Z právomoci súdu nesmie byť vylúčené preskúmanie rozhodnutí týkajúcich sa základných práv a slobôd, teda práva vlastníť majetok, ako to stanovuje článok 20 odsek 1 Ústavy.

2. Ustanovenie § 11 odseku 5 zákona č. 229/1991 Zb. v znení neskorších predpisov je v rozpore s článkom 1, článkom 20 odsek 1 Ústavy, pretože citované ustanovenie bráni vydať nehnuteľnosť vlastníkovi, teda naďalej bráni vo výkone jeho vlastníckych práv k nehnuteľnosti, ktorá je rozhodnutím správneho orgánu vyhlásená za národnú kultúrnu pamiatku, ale vlastnícke právo ani jeho výkon nie sú obmedzené zákonom, ako to požaduje článok 20 odsek 4 Ústavy, ktorý hovorí, že je možné vyvlastnenie alebo nútené obmedzenie vlastníckeho práva v nevyhnutnej miere a vo verejnom záujme, a to na základe zákona a za primeranú náhradu.

3. Ustanovenia § 13 a § 33 zákona č. 229/1991 Zb. v znení neskorších predpisov stanovujú lehotu, po uplynutí ktorej vlastnícke právo k nehnuteľnosti zaniká. Podľa článku 1 Ústavy je Slovenská republika zvrchovaný, demokratický a právny štát, podľa článku 12 odsek 1 Ústavy sú ľudia slobodní a rovní v dôstojnosti i v právach. Základné práva sú neodňateľné, nescudziteľné, nepremlčateľné a nezrušiteľné a podľa článku 20 odsek 1 Ústavy vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Stanovenie administratívnej lehoty pre zánik vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam v žiadnom prípade nenapĺňa ani ustanovenie článku 13 odsek 4 Ústavy, ani článku 4 odsek 4 Listiny, preto je v rozpore s ustanoveniami článku 1, článku 12 odsek 1 a článku 20 odsek 1 Ústavy a článku 4 odsek 4 Listiny.

4. Podľa navrhovateľov je ustanovenie § 15 zákona č. 180/1994 Z.z., ktoré stanovuje lehotu pre zánik vlastníckeho práva k pozemkom, v rozpore s článkom 1 Ústavy, ktorý hovorí, že Slovenská republika je zvrchovaný, demokratický a právny štát, a článkom 12 odsek 1 Ústavy, ktorý hovorí, že základné práva a slobody sú neodňateľné, nescudziteľné, nepremlčateľné a nezrušiteľné, a v rozpore s článkom 20

odsek 1 Ústavy, ktorý hovorí, že vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký obsah a ochranu a že dedenie sa zaručuje.

5. Ustanovenie § 42a zákona č. 12/1994 Z.z. v odsekoch 1 a 2 stanovuje lehotu pre uplatnenie práva oprávnených osôb – vlastníkov podielov alebo iných práv k spoločným nehnuteľnostiam alebo predloženia dôkazov o vlastníctve, uplynutím ktorej vlastnícke právo k podielu na spoločnej nehnuteľnosti zaniká. Toto ustanovenie je v rozpore s článkom 1, článkom 12 odsek 1 a s článkom 20 odsek 1 Ústavy a s článkom 1 a článkom 11 odsek 1 Listiny“.

S ohľadom na uvedené dôvody navrhovateľ v závere návrhu formuloval petit nálezu ústavného súdu takto:

„1. Ustanovenie § 8 odsek 1 zákona č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku v znení neskorších predpisov nie je v súlade s článkom 1 a článkom 46 odseky 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Ustanovenie § 11 odsek 5 zákona č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku v znení neskorších predpisov nie je v súlade s článkom 1, článkom 12 odsek 1 a článkom 20 odsek 1 Ústavy Slovenskej republiky a článkom 1 a článkom 11 odsek 1 Listiny.

3. Ustanovenia § 13 a § 33 zákona č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku v znení neskorších predpisov, ustanovenie § 15 zákona č. 180/1995 Z.z. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom v znení neskorších predpisov a ustanovenia § 42a v odsekoch 1 a 2 zákona č. 12/1994 Z.z. sú v rozpore s článkom 1, článkom 12 odsek 1 a článkom 20 odsek 1 Ústavy Slovenskej republiky a článkom 1 a článkom 11 odsek 1 Listiny“.

Listom z 13. novembra 1998 predseda Ústavného súdu Slovenskej republiky podľa § 39 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z.z. vyzval predsedu Národnej rady Slovenskej republiky, aby zabezpečil vypracovanie jej stanoviska k návrhu navrhovateľa. Predseda Národnej rady Slovenskej republiky listom z 25. januára 1999 ústavnému súdu oznámil, že k uvedenému návrhu nezaujíma stanovisko a že ani netrvá na ústnom verejnom pojednávaní o veci.

Ústavný súd listom z 13. novembra 1998 vyzval ministra pôdohospodárstva Slovenskej republiky, aby sa vyjadril k návrhu skupiny poslancov. Ministerstvo

pôdohospodárstva Slovenskej republiky v liste zo 7. decembra 1998, ktorý vypracovala jeho právna sekcia, sa k návrhu okrem iného vyjadrilo nasledovne:

„1. V prípadoch uvedených v ust. § 8 ods. 1 zákona č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku v znení neskorších predpisov zákonodarca výnimočne upustil zo zásady, že povinnou osobou je štát alebo iná právnická osoba, a v prípadoch podľa cit. ustanovenia zákona pripustil uplatnenie reštitučného nároku voči fyzickej osobe. Tejto skutočnosti prispôsobil aj mechanizmus konania odlišne, tituly a určil aj lehotu na uplatnenie práva.

Podľa nášho názoru túto odlišnosť rešpektuje ústavný zákon č. 23/1991 Zb., ktorým sa uvádza Listina základných práv a slobôd, ako ústavný zákon Federálneho zhromaždenia Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky a určenie lehoty pre uplatnenie práva v týchto prípadoch vlastne len garantuje ust. čl. 11 ods. 1 cit. zákona.

2. V časti A v bodoch 3. a 4. návrhu sa opätovne poukazuje na lehoty uvedené v § 13 zákona č. 229/1991 Zb. a § 33 zákona č. 229/1991 Zb., pričom ide o dve úplne odlišné veci.

Ust. § 13 zákona č. 229/1991 Zb. pojednáva o lehotách na uplatnenie práva a ust. ods. 3 § 33 zákona č. 229/1991 Zb. osahujú určenie objektívnej lehoty na dokladovanie nárokov.

Ods. 1 a 2 § 33 zákona č. 229/1991 Zb. rieši jednak problematiku dovydania pozemkov do určitej výmery. Týmto ustanovením je riešená dokonfiškácia majetku osôb maďarskej národnosti v súlade s § 6 ods. 3 zákona č. 229/1991 Zb.

3. S uvedenou lehotou súvisia aj lehoty ustanovené v § 42 zákona SNR č. 330/1991 Zb. v znení neskorších predpisov a ods. 1, ktoré sa vzťahujú jednak na uplatnenie nároku do 31. 12. 1993 a jednak v preukázaní nároku resp. predložení dôkazu o oprávnenosti nároku.

4. V otázke nevydania zákona, ktorý by riešil vydanie národných kultúrnych pamiatok podľa § 11 ods. 5 zákona č. 229/1991 Zb., nemožno prijať záver tak, ako je tento uvedený v časti A bod 2. Opätovne nejde o vlastnícke právo, ale o jeho obnovu a je na vôli tých, ktorí majú zákonodarnú iniciatívu, kedy bude návrh zákona predložený. Obdobné ustanovenie, ktorým je aj § 29 zákona č. 229/1991 Zb., už bolo na území Slovenska zrealizované zákonom NR SR č. 282/1993 Z.z., pričom v Českých

krajinách obdobný zákon neexistuje dodnes, hoci zákon FZ uložil aj Českej republike túto povinnosť a táto otázka nie je spochybňovaná z hľadiska ústavnosti. Rozhodnutie o vrátení národných kultúrnych pamiatok je rozhodnutie politické, a nie právne.

5. Osobitnou otázkou je lehota ustanovená v ust. § 15 zákona č. 180/1995 Z.z. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom. Táto je osobitnou z toho dôvodu, že je špeciálnym ustanovením k vlastníckemu režimu opustených vecí podľa § 135 ods. 3 Občianskeho zákonníka. Nadväzuje, ako celý zákon, na Konceptiu usporiadania pozemkového vlastníctva schválenú v roku 1993. Identifikáciou pôvodného stavu vlastníckych pomerov k pozemkom v prevažnej väčšine ustanovenia zákona č. 180/1995 Z.z. budú právne absoletné a nakoniec aj toto namietané.

K vecnému posúdeniu tejto otázky len uvádzame, že pri jeho riešení sa vychádzalo z princípov známych už v Rímskom práve, ktoré sa vzťahovali na veci opustené.

Pokiaľ ide o lehotu v ust. § 15 zákona č. 180/1995 Z.z., už len dodávame a upozorňujeme na jeho neštandardnosť v súvislosti s identifikáciou pôvodného stavu vlastníctva. Tomuto systému bol prijatý rad zákonov, ktoré zjednodušujú preukazovanie vlastníctva, napr. zákon SNR č. 239/1992 Zb., zákon SNR č. 323/1992 Zb. a pod“.

Ústavný súd sa listami z 9. februára a 10. júna 1999 obrátil na zástupcu navrhovateľa, poslanca Národnej rady Slovenskej republiky Jána Langoša, aby oznámil, či trvá na tom, aby sa v danej veci konalo ústne verejné pojednávanie, alebo či súhlasí s upustením od neho. Ani na jednu z týchto písomných výziev zástupca navrhovateľa nereagoval. Nakoľko v danej veci nebol zo strany oboch účastníkov konania daný súhlas na upustenie od ústneho verejného pojednávania, tak ako to vyplýva z § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z.z., ústavný súd určil ústne pojednávanie vo veci návrhu skupiny poslancov Národnej rady Slovenskej republiky zo 14. júla 1998 sp.zn. PL. ÚS 23/98 na 1. júl 1999.

II.

Navrhovateľ žiadal, aby ústavný súd rozhodol, že ustanovenia § 8 ods. 1, § 11 ods. 5, § 13 a § 33 zákona č. 229/1991 Zb. nie sú v súlade s čl. 1, čl. 12 ods. 1, čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky.

1. V spojitosti s tým uviedol, že v ustanovení § 8 ods. 1 citovaného zákona „je pre oprávnenú osobu – vlastníka nehnuteľnosti stanovená lehota 31. decembra 1992, do ktorej môže podať návrh na súd, aby tento rozhodol, že na ňu prechádza vlastnícke právo k nehnuteľnosti vo vlastníctve fyzickej osoby, ktorá ju nadobudla od štátu alebo inej právnickej osoby, ak ju získali za okolností uvedených v § 6, a to v prípadoch, keď fyzická osoba nadobudla nehnuteľnosť buď v rozpore s vtedy platnými predpismi, alebo na základe protiprávneho zvýhodnenia. Ak uplynie táto zákonom stanovená lehota, oprávnenej osobe – vlastníkovi vlastnícke právo k nehnuteľnosti zaniká“.

Citované ustanovenie je podľa neho v rozpore s čl. 1 a čl. 46 ods. 1 a 2 ústavy, pretože „stanovuje lehotu, po uplynutí ktorej je vlastníkovi nehnuteľnosti, ktorá sa dostala do vlastníctva fyzickej osoby v rozpore s vtedy platnými predpismi alebo na základe protiprávneho zvýhodnenia, odopreté domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde. Z právomoci súdu nesmie byť vylúčené preskúmanie rozhodnutí týkajúcich sa základných práv a slobôd, teda práva vlastniť majetok, ako to stanovuje čl. 20 ods. 1 ústavy“.

Podľa napadnutého ustanovenia „na návrh oprávnenej osoby súd rozhodne, že na ňu prechádza vlastnícke právo k nehnuteľnosti vo vlastníctve fyzickej osoby, ktorá ju nadobudla od štátu alebo inej právnickej osoby, ak ju získali za okolností uvedených v § 6, a to v prípadoch, keď fyzická osoba nadobudla nehnuteľnosť buď v rozpore s vtedy platnými predpismi, alebo na základe protiprávneho zvýhodnenia nadobúdateľa, ďalej aj osoby blízke tejto osobe, pokiaľ na ne prešlo alebo bolo prevedené vlastníctvo alebo osobné užívanie k týmto nehnuteľnostiam. Návrh sa musí uplatniť do 31. decembra 1992, inak právo zaniká“.

Pre posúdenie ústavnosti, resp. neústavnosti napadnutého ustanovenia je rozhodujúca okolnosť, že nárok na navrátenie vlastníckeho práva v tomto špecifickom

prípade bol priznaný (podobne ako aj v iných prípadoch upravených týmto zákonom) oprávnenej osobe, a nie vlastníkovi. Oprávnené osoby nie sú v dobe podania návrhu na vrátenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti vlastníkmi, a preto ustanovenie lehoty na uplatnenie návrhu nemôže byť v rozpore s čl. 1 ústavy, odhliadnuc od skutočnosti, že navrhovateľ ani bližšie neuviedol, ktorý konkrétny princíp právneho štátu bol tým (ustanovením zákonnej lehoty na uplatnenie návrhu) porušený.

Ako už bolo uvedené, navrhovateľ namietal nesúlad § 8 ods. 1 zákona č. 229/1991 Zb. aj s čl. 46 ods. 1 a 2 ústavy. Tento nesúlad bol podľa jeho názoru spôsobený tým, že po uplynutí ustanovenej lehoty, t.j. po 31. decembri 1992, je „vlastníkovi nehnuteľnosti, ktorá sa dostala do vlastníctva fyzickej osoby, odopreté domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde“. Túto námietku z hľadiska obsahu napadnutého ustanovenia ústavný súd považuje za úplne neopodstatnenú, pretože uplatnenie práva na súde je zásadne viazané na zákonnú lehotu. Inak tomu nemôže byť ani pri uplatňovaní reštitučných nárokov podľa citovaného zákona. Tento zákon podobne ako ktorýkoľvek iný vychádza a rešpektuje tradičnú zásadu, že každý sa má zodpovedne starať o svoje práva.

V súvislosti s namietaním nesúladu § 8 ods. 1 zákona č. 229/1991 Zb. s čl. 46 ods. 1 ústavy ústavný súd opakovane konštatuje ako už predtým vo veci PL. ÚS 38/99, že „ústavodarca pri práve na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR (ani v jeho texte a ani na žiadnom inom mieste Ústavy SR) nestanovil osobitne žiadne dôvody a podmienky, za ktorých môže (mohlo by) prísť k jeho obmedzeniu. Z jeho znenia však nevyplýva, že ide o právo absolútnej povahy, na výkon ktorého nie je možné zákonom uvaliť žiadne obmedzenia (ako je tomu napríklad v prípade čl. 15, resp. čl. 16 ods. 2 Ústavy SR)“. Rovnako možno poukázať aj na rozhodnutie ústavného súdu sp.zn. PL. ÚS 11/96, v ktorom potvrdil: „Základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR ústavodarca nekoncepoval ako absolútne právo (právo absolútnej povahy), z uplatňovania ktorého nie sú dovolené žiadne obmedzenia“.

Ústavný súd okrem toho v danej súvislosti poukazuje na skutočnosť, že podľa čl. 51 ústavy sa práv upravených aj v čl. 46 ústavy možno domáhať len v medziach zákonov, ktoré tieto ustanovenia vykonávajú.

2. Navrhovateľ ďalej namietal nesúladi § 11 ods. 5 zákona č. 229/1991 Zb. s čl. 1 a 20 ods. 1 ústavy, „pretože citované ustanovenie bráni vydať nehnuteľnosť vlastníkovi, teda naďalej bráni vo výkone jeho vlastníckych práv k nehnuteľnosti, ktorá je rozhodnutím správneho orgánu vyhlásená za národnú kultúrnu pamiatku, ale vlastnícke právo ani jeho výkon nie sú obmedzené zákonom, ako to vyžaduje čl. 20 ods. 4 ústavy“.

Napadnuté ustanovenie ustanovuje, že „nehnuteľnosť, ktorá je vyhlásená za národnú kultúrnu pamiatku, nemožno vydať až do doby prijatia zákonov upravujúcich správu a ochranu kultúrnych pamiatok“.

K tejto námietke navrhovateľa, ktorá mimochodom nebola okrem konštatovania údajnej neústavnosti § 11 ods. 5 citovaného zákona bližšie odôvodnená, ústavný súd uvádza, že aj v tomto prípade došlo z jeho strany k zámene pojmu oprávnenej osoby s pojmom vlastníka nehnuteľnosti, inak povedané, nejde o existujúce vlastnícke právo, ale o jeho obnovu za podmienok ustanovených v zákone. Je na vôli tých subjektov, ktorí majú podľa čl. 87 ods. 1 ústavy zákonodarnú iniciatívu, kedy návrhy zákonov predpokladaných v § 11 ods. 5 citovaného zákona predložia zákonodarnému orgánu na prijatie a kedy a v akej podobe ich tento orgán prijme.

3. Podľa navrhovateľa „ustanovenia § 13 a § 33 zákona č. 229/1991 Zb. stanovujú lehotu, po uplynutí ktorej vlastnícke právo k nehnuteľnosti zaniká. Podľa čl. 1 ústavy je Slovenská republika zvrchovaný, demokratický a právny štát, podľa čl. 12 ods. 1 ústavy ľudia sú slobodní a rovní v dôstojnosti a právach. Základné práva sú neodňateľné, nescudziteľné, nepremlčateľné a nezrušiteľné a podľa čl. 20 ods. 1 ústavy vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Stanovenie administratívnej lehoty pre zánik vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam v žiadnom prípade nenapĺňa ani ustanovenie čl. 13 ods. 4 ústavy, preto je v rozpore s ustanoveniami čl. 1, čl. 12 ods. 1 a čl. 20 ods. 1 ústavy“.

Podobne ako v predchádzajúcich prípadoch (namietaná neústavnosť § 8 ods. 1 a § 11 ods. 5 zákona č. 229/1991 Zb.) aj v tomto prípade jediným dôvodom vyslovenia neústavnosti oboch ustanovení je podľa navrhovateľa existencia lehôt, v ktorých oprávnená osoba môže uplatniť nárok na vydanie nehnuteľnosti. Navyiac s existenciou

týchto lehôt navrhovateľ nesprávne spája zánik vlastníckeho práva k nehnuteľnosti, hoci práve naopak, uplatnením nároku v ustanovenej lehote oprávnená osoba žiada vydanie nehnuteľnosti do svojho vlastníckeho práva.

Ustanovenie lehôt na uplatnenie nároku na vydanie nehnuteľnosti (obnova vlastníckeho práva) podľa zákona č. 229/1991 Zb. nemôže byť dôvodom na vyslovenie nesúladu § 13 a § 33 citovaného zákona s čl. 1, čl. 12 ods. 1 a čl. 20 ods. 1 ústavy. Z hľadiska posudzovanej problematiky (bod 3. petitu návrhu) nie je medzi nimi žiadny príčinný vzťah, a preto ústavný súd nevyhovel petitu návrhu navrhovateľa na vyslovenie nesúladu § 8 ods. 1, § 11 ods. 5, § 13 a § 33 zákona č. 229/1991 Zb. s označenými ustanoveniami Ústavy Slovenskej republiky.

III.

Navrhovateľ žiadal, aby ústavný súd rozhodol, že ustanovenie § 15 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 180/1995 Z.z. nie je v súlade s čl. 1, čl. 12 ods. 1 a čl. 20 ods. 1 ústavy.

Pri jeho odôvodňovaní vychádzal z tvrdenia, že vlastnícke právo k pozemkom „nemôže zaniknúť po uplynutí administratívnej lehoty piatich kalendárnych rokov od účinnosti zákona č. 180/1995 Z.z. a pozemky by mali prejsť ako opustené do vlastníctva štátu a do správy fondu, tak ako to upravuje § 15 tohto zákona“.

Podľa napadnutého ustanovenia:

„(1) Uplynutím piatich kalendárnych rokov od účinnosti tohto zákona pozemky s nezisteným vlastníkom, ktoré sú zapísané v katastri nehnuteľností najmenej jeden kalendárny rok, prechádzajú ako opustené do vlastníctva štátu a do správy fondu.

(2) Ak do uplynutia piatich kalendárnych rokov odo dňa účinnosti tohto zákona nebudú pozemky s nezisteným vlastníkom zapísané v katastri nehnuteľností najmenej jeden kalendárny rok alebo ak sa zapíšu do katastra nehnuteľností až po uplynutí piatich kalendárnych rokov odo dňa účinnosti tohto zákona, prejdú do vlastníctva štátu a do správy fondu uplynutím jedného kalendárneho roka odo dňa zápisu do katastra nehnuteľností“.

Z vyššie uvedeného stručného odôvodnenia vlastne vyplýva, že navrhovateľ navrhol použiť vo vzťahu k „pozemkom s nezisteným vlastníkom“ právny mechanizmus upravený v tomto ustanovení, avšak s vynechaním „administratívnej lehoty piatich kalendárnych rokov“. V danom prípade ide o úplnú nezosúladenosť petitu návrhu s jeho odôvodnením, nakoľko akceptovaním návrhu by došlo k situácii, v dôsledku ktorej by sa toto ustanovenie stalo nesúladným s ústavou (postup podľa čl. 132 ods. 1 ústavy). To by však bolo zároveň v úplnom rozpore s tým, čo navrhovateľ navrhol v petite (bod 3) a čo v rozsahu jednej vety odôvodnil na str. 4 návrhu: „pozemky by mali prejsť ako opustené do vlastníctva štátu a do správy fondu, tak ako to upravuje § 15 tohto zákona“.

Ústavný súd v tomto prípade pri posudzovaní ústavnosti napadnutého ustanovenia vychádzal okrem iného aj zo skutočnosti, že samotný zákon č. 180/1995 Z.z. bol prijatý za účelom napomôcť vlastníkom pozemkov pri identifikácii vlastníctva k nim. Z uvedeného dôvodu bol okrem iného zavedený inštitút „pozemku s nezisteným vlastníkom“, pre ktorý bola ustanovená lehota na usporiadanie vlastníctva. Iba v prípade, ak v tejto lehote nebudú pozemky s nezisteným vlastníkom zapísané v katastri nehnuteľností, prejdú ako opustené do vlastníctva štátu na základe § 135 Občianskeho zákonníka.

Z uvedených dôvodov ústavný súd nevyhovel návrhu navrhovateľa na vyslovenie nesúladu § 15 zákona č. 180/1995 Z.z. s označenými ustanoveniami Ústavy Slovenskej republiky.

IV.

Navrhovateľ žiadal, aby ústavný súd rozhodol, že ustanovenie § 42a zákona Slovenskej národnej rady č. 330/1991 Zb. nie je v súlade s čl. 1, čl. 12 ods. 1 a čl. 20 ods. 1 ústavy.

V tomto prípade navrhovateľ namietal nesúlad ustanovenia § 42a citovaného zákona s čl. 1, čl. 12 ods. 1 a čl. 20 ods. 1 ústavy. Túto námietku odôvodnil tým, že „stanovuje lehotu pre uplatnenie práva oprávnených osôb – vlastníkov podielov alebo

iných práv k spoločným nehnuteľnostiam alebo predloženia dôkazov o vlastníctve, uplynutím ktorej vlastnícke právo k podielu na spoločnej nehnuteľnosti zaniká“.

Napadnuté ustanovenie uvádza:

„(1) Právo oprávnených osôb uvedených v § 37 ods. 1 a 2 nezanikne, ak ho na pozemkovom úrade uplatnia v lehote do 31. decembra 1993. Lehoty na predkladanie písomných dôkazov o uplatnenom práve sa spravujú všeobecnými predpismi o správnom konaní; dôkazy možno pozemkovému úradu predložiť najneskôr do 31. decembra 1995, inak právo zanikne.

(2) Do vydania nehnuteľností podľa odseku 1 je doterajší vlastník povinný s týmito nehnuteľnosťami nakladať podľa osobitného predpisu. Ak oprávnená osoba nepredloží dôkazy podľa odseku 1 alebo ak sa nehnuteľnosti nevydajú z iného dôvodu, doterajšie vlastnícke právo zostáva zachované“.

Podobne ako u predošlých námietok, aj v tomto prípade navrhovateľ pri hodnotení ústavnosti (neústavnosti), a tým aj pri formulovaní petitu návrhu vychádzal výlučne z existencie lehôt, ktoré boli napadnutým ustanovením ustanovené pre uplatnenie nároku na vydanie nehnuteľností (užívacie podiely alebo iné práva k spoločným nehnuteľnostiam, na ktoré sa vzťahovali predpisy o úprave právnych pomerov pasienkového majetku bývalých urbárikov, komposesorátov a iných podobných právnych útvarov). Okrem toho opäť nesprávne stotožňoval oprávnenú osobu s vlastníkom nehnuteľnosti, na základe čoho logicky opätovne dospel k mylnému záveru, že neuplatnením nároku v ustanovenej lehote vlastnícke právo k užívaciemu podielu na spoločnej nehnuteľnosti zaniká.

Rovnako ako predtým i v tomto prípade platí, že až do vydania rozhodnutia o navrátení vlastníckeho práva k nehnuteľnosti podľa § 6 zákona č. 229/1991 Zb. je vlastníkom nehnuteľností, resp. iného poľnohospodárskeho majetku uvedených v § 11 citovaného zákona doterajší vlastník, ktorému prislúchajú všetky práva vlastníka (okrem obmedzenia nachádzajúceho sa v § 5 ods. 3). Pôvodný vlastník, ktorého nehnuteľnosti prešli na štát alebo inú právnickú osobu v rozhodnom období, je len oprávnenou osobou podľa § 4 citovaného zákona, ktorému prislúcha právo na uplatnenie nároku na vydanie nehnuteľnosti (§ 9 citovaného zákona).

V súvislosti s tým, že v návrhu sa opakovane zamieňali pojmy oprávnená osoba a vlastník nehnuteľnosti, ústavný súd konštatuje, že ani podľa judikatúry Európskej komisie, resp. Európskeho súdu pre ľudské práva nemožno takto postupovať.

Predovšetkým uvedené orgány uplatňujú čl. 1 Protokolu č. 1 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd tak, že vlastnícke právo nezahŕňa právo nadobudnúť majetok (napr. Marckx case, séria A, č. 31/1978, Van der Musselle case, séria A, č. 70/1983).

Vo veci L. a A. Brežný proti Slovenskej republike (rozhodnutie zo 4. marca 1996) Komisia odkazujúc na svoju konštantnú judikatúru uviedla: „Zbavenie vlastníctva alebo iného reálneho práva je v zásade jednorazovým aktom a nevytvára pokračujúcu situáciu „absencie“ práva“.

Na inom mieste v citovanom rozhodnutí Komisia vyslovila tieto argumenty: „Podľa orgánov Dohovoru „majetky“ môžu byť buď „majetky existujúce“ (pozri ESĽP, rozsudok Van der Musselle v. Belgicko, séria A, č. 70/1983), alebo majetkové hodnoty vrátane pohľadávok, o ktorých sťažovateľ môže tvrdiť, že má aspoň „legitímnu nádej“ na ich zhmotnenie (pozri ESĽP, rozsudok Pine Valley Developments Ltd. a iní v. Írsko, séria A, č. 222/1991 a rozsudok Pressos Compania Naviera S. a. a iní v. Belgicko, séria A, č. 332/1995). Naopak, za „majetok“ sa v zmysle čl. 1 Protokolu č. 1 nepovažuje nádej na uznanie bývalého vlastníckeho práva, ktorého výkon už dlho nie je efektívny (pozri č. 7655-7657/76, rozhodnutie zo 4. októbra 1977, D.R.12. str. 111)“.

Z hľadiska posudzovania návrhu skupiny poslancov Národnej rady Slovenskej republiky má osobitný objasňujúci význam nasledujúce tvrdenie Komisie vo veci L. a A. Brežný (týkajúca sa opodstatnenosti niektorých zákonných podmienok na uplatňovanie nároku na vydanie veci odňatej v období 1948 až 1989). Podľa neho sa totiž predmet začatého konania (reštitučného konania) nedotýka „existujúcich majetkov“ reštituentov, ktorí fakticky neboli a ani nie sú (až do vydania právoplatného rozhodnutia) v pozícii vlastníkov, ale v pozícii „obyčajných žiadateľov“ žiadajúcich (domáhajúcich sa) vydanie ich „bývalého vlastníctva“.

Ústavný súd v danej spojitosti poukazuje aj na ďalší dôležitý aspekt.

Podľa § 32 zákona č. 229/1991 Zb. odo dňa jeho účinnosti sa nepoužijú ustanovenia zákona č. 215/1919 Zb. o zabraní veľkého pozemkového majetku v znení neskorších predpisov, nariadenie SNR č. 104/1945 Zb. SNR o konfiškovaní a urýchlennom rozdelení pôdohospodárskeho majetku Nemcov, Maďarov, ako aj zradcov a nepriateľov slovenského národa v znení neskorších predpisov, § 1 ods. 2 nariadenia Zboru povereníkov č. 26/1948 Zb. SNR, ktorým sa upravuje vyňatie pôdohospodárskeho majetku osôb maďarskej národnosti z konfiškácie, zákona č. 142/1947 Zb. o revízii prvej pozemkovej reformy v znení neskorších predpisov a zákona č. 46/1948 Zb. o novej pozemkovej reforme.

Na základe uvedeného ustanovenia neboli citované, ale ani iné obdobné právne predpisy zrušené a vyhlásené za neplatné od samého začiatku, a preto ani nemožno tvrdiť, ako je to uvedené na jednotlivých miestach návrhu, že vlastnícke právo pôvodných vlastníkov k nehnuteľnostiam nezaniklo a naďalej trvá, a preto ich treba i naďalej považovať za vlastníkov nehnuteľností alebo iného poľnohospodárskeho majetku, ktoré im boli v rozhodnom období odňaté. Takýto výklad by celkom odporoval zásadám a cieľu reštitučných zákonov, ktoré boli po roku 1989 prijaté a ktoré vo svojej základnej podstate umožňovali iba zmiernovanie následkov niektorých majetkových krívd, ku ktorým došlo voči vlastníkom nehnuteľného a hnutel'ného majetku v období rokov 1948 až 1989.

Ústavný súd preto nevyhovel ani návrhu na vyslovenie nesúladu § 42a zákona Slovenskej národnej rady č. 330/1991 Zb. s čl. 1, čl. 12 ods. 1 a čl. 20 ods. 1 ústavy.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

Vyhlásené v Košiciach 7. júla 1999

JUDr. Milan Č i ě
predseda pléna Ústavného súdu
Slovenskej republiky

